

متن پیاده سازی شده جلسه هفتاد و چهارم سال سوم درس خارج اصول مباحث قطع و ظن - 17 اسفند 1387

بسم الله الرحمن الرحيم

مستحضرید که در بیان تنبیه اول با این عنوان بودیم که آیا خبر واحد فقط در اخبار مبین حکم شرعی حجت است یا اگر خبر مبین یک امر اعتقادی، معرفت دینی، شان نزول، مبحث اخلاقی یا مخترعات شرعی و... هم باشد خبر واحد حجت است؟ دوستان توجه کنید: منظور از خبر واحد هم خبر واحد غیر محفوف به قرینه قطعی است. استاد: ببینید اگر ما روایات را ببینیم روایات مبین احکام خیلی کمتر از روایات مبین غیر احکام است ما صدها روایت در مورد السماء و العالم داریم صدها روایت در مورد ثواب و عقاب اعمال داریم چهار هزار روایت در مورد شان نزول داریم روایات کثیره ای در مورد جزئیات معاد داریم و...

اقسام شریعت و مصادیق آن ها

در جلسات قبل عرض شد که دین و شریعت یک بخشش احکام یا شریعت به معنی الاخص است (احکام وضعی و تکلیفی) و بخش دیگرش شریعت به معنی الاعم است (مثل مسائل اعتقادی که ربطی به عمل ندارد، یا معرفت دینی مثل اوصاف فرشتگان یا اوصاف زمین و آسمان و... گاهی هم نه حکم شرعی است و نه امر اعتقادی و نه معرفت دینی است بلکه یک امر ارزشی است که حکم شرعی خاص ندارد مثل صفات حمیده و رذیله مثل حسادت، سوء ظن، حب ریاست، و... نمی شود این امور را حرام یا مکروه دانست در مورد حسادت بسیاری از فقها نظرشان این است که خود حسادت حکم ندارد گرچه بروزش از گناهان کبیره است و خود حسادت از عوامل بدگویی و غیبت و... است یا امور ممدوح مثل ستایش از توکل و رضا و...) مجموعه این امور می شود دین؛ و همه این موارد روایت دارد.

تتبع در کلمات فقها

استاد: ابتدائاً سری بزنیم و ببینیم که چقدر علما بحث کرده اند بعد خودمان در بحث ورود کنیم.

خبر واحد مبین احکام (خبری که بگوید فلان چیز واجب است یا حرام است و...) یا خبر واحد مبین موضوعات مخترع شرعی (مثل خبر واحدی که اجزاء نماز، حج و روزه را بیان کند) یا خبری مبین موضوعات احکام باشد مثلاً خبری بیاورد مستطیع، فقیر، استبراء، جلال، حیض، نفاس، استحاضه را معنا کند؛ علمای اصولی ما راجع به این سنخ اخبار بحث کرده اند.

اگر خبری مبین مصداق موضوع حکم شرعی باشد (مثلاً خبری بگوید زید فقیر است) فقیر موضوع است و زید مصداق؛

دوستان در این موارد تا دلتان بخواهد اشتباه شده است و آقایان اینگونه موارد را موضوعات احکام می گویند در حالی که این موارد مصداق موضوع است. بلکه اگر بگوید فقیر تعریف شرعی اش این است و... این می شود مبین موضوع

برخی می گویند حکم متغیر داریم و حکم ثابت؛ علامه طباطبائی و دیگران می گویند اینگونه نگویید چرا که حکم خدا تغییر نمی

کند چرا که حلال محمد حلال الی یوم القیامة... مگر اینکه نسخ رخ دهد و ما می دانیم که بعد از پیغمبر صلی الله علیه و آله

نسخ نداریم گرچه برخی می گویند بعد از ائمه علیهم السلام نسخ نداریم البته قول اول حق است. روی این مبانی است که امثال علامه طباطبائی فرموده اند در این موارد حکم تغییر نکرده بلکه موضوع تغییر کرده است.

استاد علیدوست: ما در فقه و مصلحت مفضل بحث کردیم و گفتیم که در کلام آقای طباطبائی هم مسامحه است چرا که رابطه موضوع و حکم رابطه علت و معلول است و اگر یک حکم برای موضوعی جعل شد تا زمانی که موضوع باشد حکم هم هست به نظر ما موضوع هم تغییر پذیر نیست بلکه آنچه تغییر پذیر است مصادیق است.

مثلاً ممکن است خون آب شود یا بالعکس، مستطیع غیر مستطیع شود و بالعکس، فقیر غنی شود و بالعکس؛ همه این موارد از

تغییر در مصداق به حساب می آیند.

مثلاً:

حکم: يجوز بالبيع

موضوع: ما ينتفع بالبيع

حکم دیگر: لا يجوز البيع

موضوع: ما لا ينتفع به

تا قیام قیامت این موضوعات و حکم ها هست اما در خارج ممکن است مصداق تغییر کند مثلاً یک چیز در یک زمان مصداق ما ينتفع به باشد و حکمش جواز و در زمان دیگر این مصداق ما لا ينتفع به باشد و حکمش عدم جواز ... حتی اینکه بزرگان می گویند شبهات حکمیه (شبهه ناشی از حکم باشد) و موضوعیه (شبهه ناشی از موضوع باشد) صحیح نیست بلکه باید بگوئیم شبهات حکمیه و شبهات مصداقیه ... و لذا این ساختاری که علما می گویند مسامحه دارد و ما این مسامحات را نمی پسندیم.

پس ما خبر مبین احکام، موضوعات داریم اما راجع به خبر مبین مصادیق که آیا حجت است یا نه؟ مثلاً یک نفر بگوید من ماه را دیده ام؛ یعنی شخص ادعا می کند من ماه شوال را دیده ام این می شود مبین مصداق ... یحرم: حکم ... روزه گرفتن در روز عید فطر ... موضوع است اما اینکه امروز اول شوال است مصداق است. این ها در فقه مطرح شده است.

دوستان شما به عروه یا تحریر یا رساله رجوع کنید مثلاً در عروه از مساله 13 یا 14 به بعد رجوع کنید و تغییر در مصادیق را ببینید. مثلاً خبر واحد بگوید فتوای فلان مرجع این است یا مثلاً خبر واحد بگوید این آب کر است یا آب قلیلی است و ... استاد: همه داشته های ما در کلمات فقها این بود اما ما مواردی دیگری را داریم که در کلمات فقها به آن پرداخته نشده است مثل اخباری که مبین ثواب و عقاب است یا شان نزول ها و ...

والحمد لله رب العالمین